

"Постмодернізм звертається до періоду, що передував модернізму, так ніби він не зміг прогресувати і повинен обернутися та зробити крок назад: це є фундаментальною апорією ностальгічного постмодернізму" [4, с. 10].

1. Alter R. *Partial Magic: The Novel as a Self-Conscious Genre* / Robert Alter. – Berkeley, Los Angeles, London : University of California Press, 1975. – 248 p. 2. Baudrillard J. *Simulations* / Jean Baudrillard. – New York : Semiotext(e), Inc., 1983. – 159 p. 3. Foster H. *Recodings: Art, Spectacle, Cultural Politics* / Hal Foster. – Washington : Bay Press, 1985 – 243 p. 4. Gutleben C. *Nostalgic Postmodernism: the Victorian Tradition and the Contemporary British Novel* / Christian Gutleben. – Amsterdam, New York : Rodopi, 2001. – 248 p. 5. Hardt M., Weeks K. eds. *The Jameson Reader*. – Blackwell Publishers, 2000. – 408 p. 6. Hassan I. *Pluralism in Postmodern Perspective // The Postmodern Turn. Essays in Postmodern Theory and Culture*. – Ohio, 1987. – Pp. 167-187. 7. Holmes F.M. *The Historical Imagination:*

Postmodernism and the Treatment of the Past in the Contemporary British Fiction. – English Literary Studies, University of Victoria, 1997. – 93 p. 8. Hutcheon L. *Narcissistic Narrative: The Metafictional Paradox* / Linda Hutcheon. – New York, London: Taylor and Francis, 1984. – 168 p. 9. White H. *The Value of Narrativity in the Representation of Reality // Critical Inquiry* 7. – Baltimor, 1980. – Pp. 5-27.

Лінгвокраїнознавство

Восени 2012 року Центр англійської мови та інформації Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка святкує свою 15-ту річницю. Автори статті висловлюють щире подяку за співпрацю співробітникам і засновникам Центру – директору (з 2009 р. і донині) доц. Фоменко О.С., заступнику директора (з 1997 р. і донині) доц. Коваленко Л.І., директору (з 1997 по 2009 рр.) доц. Бортничук О.М., заступнику директора (з 1997 по 2009 рр.) доц. Пастушенко Л.П., провідному спеціалісту Ковалевській Л.І., ст. лаборанту Арустамян О.О., а також всім, хто працював у ЦАМІ.

Надійшла до редколегії 14.09.12

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО

Л. Коваленко, доц., О. Фоменко, доц., А. Шелякіна, ас.

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ (досвід роботи центру англійської мови та інформації)

Стаття висвітлює роль мовних центрів у формуванні лінгвокраїнознавчої компетенції студентів на прикладі Центру англійської мови та інформації Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка. Визначено, що робота мовних центрів стимулює пізнавальну, навчальну діяльність, сприяє розширенню світогляду студентів, ідентифікації та самоідентифікації особистості в загальному культурному просторі, задовільняє інформаційну потребу студентів.

Ключові слова: лінгвокраїнознавча компетенція, мовні центри, пізнавальна діяльність, навчальна діяльність, культурний простір, фонові знання тощо.

Статья раскрывает роль языковых центров в формировании лингвострановедческой компетенции студентов на примере Центра английского языка и информации Института филологии КНУ имени Тараса Шевченко. Установлено, что работа языковых центров стимулирует познавательную, учебную деятельность студентов, способствует расширению кругозора студентов, идентификации и самоидентификации личности в культурном пространстве, удовлетворяет информационные потребности студентов.

Ключевые слова: лингвострановедческая компетенция, языковые центры, познавательная деятельность, учебная деятельность, культурное пространство, фоновые знания и т.д.

The article considers the role of language centres in the formation of lingua and country-specific competence of students. The English Language and Information Centre of the Institute of Philology, Kyiv National Taras Shevchenko University is taken as an example. It was determined that the work of language centres stimulates students' cognitive and learning activities, promotes the broadening of their outlook, identification and self-identification in cultural environment, satisfies the informational requirements.

Key words: lingua and country-specific competence, language centres, cognitive activity, learning activity, cultural environment, background knowledge, etc.

Навчання будь-якої іноземної мови, яка є засобом міжнародного спілкування, нині стало одним із найголовніших напрямів сучасної вищої освіти в Україні. Підготовка висококваліфікованих спеціалістів вимагає від вищої школи формування в студентів лінгвокраїнознавчої компетенції (ЛКК), що є однією з головних умов практичного володіння іноземною мовою, використання її як засобу спілкування. Залучення національно-культурного компоненту у викладанні мови, як одного з найважливіших шляхів трансляції національної культури та формування особистості, нині є надзвичайно актуальним, оскільки сучасність рекомендує лінгвістам вдаватися до дослідження мови у зв'язку з людською діяльністю, яка має на увазі долучення особистості до духовних цінностей інших народів.

Актуальність зазначеної проблеми підтверджується багаточисельними дослідженнями. Серед них наукові доробки Л. П. Голованчук [1], І.П. Задорожної [2], Л.І. Коваленко [3], Т. М. Колодько [4], Н.Б. Шевченко [3] та ін.

Засвоєння соціокультурної інформації, формування навичок та вмінь її використання в усіх видах мовленнєвої діяльності є важливою складовою ЛКК студентів, яка містить у собі знання історії, географії, економіки, державного устрою, культури країни, мова якої вивчається. Невід'ємною ознакою ЛКК є вміння студентів: 1) підпорядковувати свою мовленнєву поведінку особливостям соціокультурного розвитку країни на сучасному етапі, що спри-

яє правильному та адекватному перекладу іншомовних текстів; 2) підтримати бесіду на високому професійному рівні; 3) аналізувати й розпізнавати культурно-специфічну лексику як у письмових текстах, так і в усній мові, й уміння пояснити чи прокоментувати її; 4) підготувати публічні виступи на теми, передбачені програмою.

Нині формування лінгвокраїнознавчої компетенції в студентів вищих навчальних закладів забезпечується низкою дисциплін (практичний курс іноземної мови, країнознавство, лінгвокраїнознавство, теорія й практика перекладу тощо) в залежності від фахової підготовки. В Інституті філології КНУ ім. Тараса Шевченка є й додаткові можливості для цього – мовні центри, які не тільки сприяють формуванню й розвитку ЛКК, а й усувають розрив між теоретичним матеріалом та його практичним застосуванням шляхом впровадження різноманітних позааудиторних заходів.

Виходячи з визнання ЛКК невід'ємною складовою процесу навчання іноземної мови, ми вирішили проаналізувати роль мовних центрів у її формуванні на прикладі Центру англійської мови та інформації Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка, що і є **метою** нашої статті. **Об'єктом** дослідження є лінгвокраїнознавча компетенція як цілісна система уявлень про культуру країни, мова якої вивчається, за допомогою якої відбувається ефективна комунікація з носіями мови. **Предметом** дослідження є науково-педагогічна діяльність мовних

центрів, зокрема ЦАМІ, спрямована на формування лінгвокраїнознавчої компетенції студентів.

Об'єктивною передумовою створення мовних центрів було розуміння того факту, що сформувати лінгвокраїнознавчу компетенцію неможливо без оволодіння іншомовною культурою через застосування екстралінгвістичних знань, які є важливим чинником взаєморозуміння під час міжкультурного спілкування.

Центр англійської мови та інформації (ЦАМІ) було створено 15 жовтня 1997 року за угодою про співпрацю між Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та посольством Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в Україні. Основною метою Центру є сприяння вивченню англійської мови та сучасного життя Великої Британії та інших англійськомовних країн, різноманітному збагаченню знань соціального, наукового та культурного спрямування, підвищенню науково-методичного рівня викладачів англійської мови шляхом проведення методичних семінарів, презентацій нової навчальної та методичної літератури.

Згідно із зазначеними цілями ЦАМІ працює за такими напрямками:

1. Як ресурсний центр, що забезпечує членів ЦАМІ:

- сучасними підручниками з англійської мови;
- сучасною літературою з методики викладання англійської мови;
- науковою англійською літературою з різних галузей знань;
- художньою англійською літературою;
- тлумачними та двомовними словниками, енциклопедіями;

• періодичними виданнями;

• аудіо-, відеоматеріалами.

2. Як комунікативно-інформаційний центр:

- організує та проводить зустрічі з носіями англійської мови (співробітниками посольств, викладачами університетів тощо) у формі лекцій, бесід, дискусій для студентів, викладачів, аспірантів, докторантів та співробітників університету;

• інформує студентів про навчальні програми в англійськомовних країнах (*Muski, Fulbright* тощо);

• здійснює академічні обміни, проводить зустрічі з представниками академічних програм (наприклад, *Фулбрайт*);

• проводить виставки кращих рефератів та posterів, підготовлених студентами Інституту філології з лінгвокраїнознавства англійськомовних країн.

3. Як методичний центр, що забезпечує такі види діяльності:

• проводить зустрічі з методистами провідних британських та американських видавництв (*Macmillan, Longman, Folio, Oxford*) для ознайомлення студентів та викладачів з англійською навчальною літературою (підручниками, словниками, навчальними посібниками тощо);

• проводить методичні консультації зусиллями співробітників Центру;

• проводить консультації щодо опрацювання академічних англійськомовних джерел;

• організує методичні семінари для викладачів англійської мови з метою підвищення їхньої кваліфікації.

Сучасна лінгвометодика неодноразово наголошувала на важливості добору текстів, аудіо- та відеоматеріалів, які б висвітлювали культуру країни, мова якої вивчається, сприяли розвиткові інтересу до звичаїв, традицій, повсякденного життя людей, особливостей національної поведінки тощо. Враховуючи інформаційну потребу, яка щодня висуває перед студентами нові завдання, фонди

ЦАМІ забезпечують засвоєння вище зазначених складових іншомовної культури, сприяють пізнавальній активності, позитивній мотивації, ідентифікації та самоідентифікації в загальному культурному просторі.

Крім того, використання студентами фондів ЦАМІ забезпечує процес міжкультурної комунікації важливою складовою – фоновими знаннями, які відображають реальний комунікативний фон певного народу або картину життя певної країни [6]. Основною характеристикою фонових знань є те, що вони відбиваються у національній мові, передусім у її лексичному складі і є сукупністю відомостей про національну специфіку країни, її неповторний культурний колорит, менталітет народу, національні особливості вербальної та невербальної поведінки. Відсутність фонових знань гальмує процес формування ЛКК, ускладнює спілкування, оскільки взаємне розуміння неможливе без тотожності в обізнаності комунікантів про навколишнє соціокультурне середовище. Наприклад, в англійській мові є слово *panhandle*, що означає ручка каструлі чи сковорідки. Але саме в американській англійській це слово набуло абсолютно іншого значення: "Panhandle – є виключно американським утворенням і виникло в результаті виключно американського життєвого досвіду. Карта штату Техас показує, що західна його частина має форму ручки. Цей збіг призвів до того, що для описання цієї частини штату, а також інших штатів, наприклад Флорида, стали застосовувати це слово" [7, с. 140]. Отже, в американській англійській, слово *panhandle* означає: 1) вузький виступ території між двома іншими територіями, так званий "півострів"; 2) довга вузька частина території штату, що розташована між двома іншими штатами, або між штатом та узбережжям; 3) жартівлива назва штату Західна Вірджинія, 4) *to panhandle* – просити милостиню, жебракувати. Студент, отримавши цю інформацію, перекладе речення '*Thunderstorms caused flooding in the Texas panhandle early in the morning today.*' наступним чином: "Сильні дощі призвели до повені на "півострові" штату Техас".

Для того, щоб фонові знання стали свого роду фундаментом для спілкування, у студентів мають сформуватись певні навички вживання лексичних одиниць з соціокультурним компонентом, які передбачають застосування й розуміння їхнього денотативного й конотативного значення.

Так, в англійській мові слово *kilt* (kilt) означає "спідниця до колін, шита із тканини в клітинку, предмет чоловічого одягу" [8, с. 708]. Однак залучення додаткової інформації сприяє доповненню денотативного значення асоціативно-образним уявленням, зануренню слова у культурне середовище, розумінню кілта як особливого одягу. Так, кілт традиційно носять разом із спеціальною сумочкою для грошей та інших невеличких речей, яка називається спорран. Кілт може бути "великим" та "малим". Історично великий кілт був дуже довгим, він слугував своєрідним плащем, щоб укритись від ходу, дощу та вітру. Кілт шили зі спеціальної вовняної тканини з традиційним шотландським орнаментом, який називається тартан (*tartan*), що складається із перехрестних вертикальних та горизонтальних смуг. Сьогодні кілт є частиною офіційного та весільного костюму. У багатьох містах Шотландії кілт можна побачити під час спортивних змагань шотландських горців або на музиках чи танцюристах. У Британській армії та арміях Співдружності кілт досі є частиною військової форми.

Фарби для кілтів робили на рослинній основі. Кожній місцевості були притаманні певні рослини, отже кількість кольорів була обмежена певною місцевістю. Тому набір кольорів тартану для кожного клану Шотландії був

особливим. За кілтом можна було визначити родову приналежність людини.

Отже, надання слову "культурного значення" призводить до того, що мовець залучає слово-знак до низки культурних асоціацій, притаманних певній нації, і результатом такої комунікації є не розуміння мови як такої, а засвоєння позамовної інформації, культури, в межах якої відбувається спілкування.

Варто також зазначити, що наявність у ЦАМІ наукової англійської літератури з різних галузей знань забезпечує процес навчання можливістю професійно орієнтованого читання фахових текстів, що сприяє збагаченню термінологічного вокабуляра студентів і підготовці їх до реальних умов комунікативної діяльності в певній сфері.

Зустрічі з носіями англійської мови та семінари, присвячені різним аспектам вивчення англійської мови, на нашу думку, заслуговують на окрему увагу, оскільки кожен викладач і студент розуміє необхідність занурення у середовище, мова якого вивчається. ЦАМІ надає широкі можливості для цього. В умовах відсутності мовного оточення зустрічі та семінари, які проводять носії англійської мови, є величезним досвідом на шляху її вдосконалення, оскільки вони сприяють створенню реальної атмосфери іншомовного спілкування.

С. Г. Тер-Минасова, досліджуючи співвідношення процесу реального спілкування й процесу вивчення мови, доходять висновку, що люди десятками років можуть "вивчати мову", але потім не в змозі зостосовувати свої знання на практиці, тобто спілкуватись з носієм цієї мови, оскільки в процесі навчання компонент реального усного спілкування складає лише 7%. Що ж стосується невербальних засобів комунікації, то навпаки, компонент спілкування переважає і становить 55 %, тоді як компонент навчання – від 0% до 1% [5, с. 93-94]. Ці дані ще раз підтверджують необхідність взаємозв'язку теоретичного й практичного компоненту вивчення мови, де спілкування з носіями мови має бути невід'ємною складовою цього процесу.

Так, лише за 2010 – 2011 н.р. з метою розвитку інтерактивних навичок, комунікативних стратегій (які передбачають такі вміння: впевнено брати участь у бесіді та формальній дискусії, інтерв'ю на різні теми та вільно і спонтанно спілкуватись з носіями мови; висловлювати власні погляди на теми обговорення, відстоювати та аргументувати власну думку, висувати гіпотези та реагувати на думку співрозмовника; використовувати англійську мову в міжособистісному спілкуванні в процесі навчання; адекватно передавати й узагальнювати інформацію), а також формування ЛКК в студентів у ЦАМІ відбулась низка заходів:

- заняття Клубу англійської мови, які проводили члени молодіжної організації ССХ – носії англійської мови з США, Великої Британії та Канади. Зокрема, серед тем, що обговорювалися упродовж навчального року, були: "Формування кругозору", "Дитячі казки", "Маловідомі англійські слова", "Американська зовнішня політика", "Організація World Race: вступ", "Організація World Race: "акваріум", "Штат Канзас", "Глобалізація", "Тонкощі перекладу";

- серія семінарів з основ маркетингу на теми: "Давід і Голяф: як Пепсі-Кола перемогла свого суперника Кока-Колу на початку 1980х років", "Планування, зосереджене на споживачеві", "Створення маркетингових ідей: як здійснювати маркетинг різних виробів", "Технології, що використовуються у маркетингу". Семінари проводив випускник Манчестерського університету Ніл Пейтон.

- зустріч з відомою шотландською письменницею Дженет Пейслі;

- два цикли семінарів з американських студій, які проводили співробітники Посольства США в Україні;

- заступник аташе відділу безпеки Ендрю Паркер і помічник аташе з питань безпеки Майкл Сестаро. Було обговорено такі теми: "Американська правова система", "Громадянська війна в США", "Друга Світова війна / Велика Вітчизняна війна", "Холодна війна", "Американська система освіти і сучасна культура", "Сучасні американські політичні партії і рухи", "Права громадян, гарантовані американською конституцією", "Іміграційна американська США", "Життя американських студентів".

- семінар американського викладача психології Джиммі Хілла на тему: "День Подяки: важливість висловлення подяки";

- заняття драматичного гуртка з творчості Вільяма Шекспіра. Заняття проводив випускник Оксфордського університету Бен Гілберт.

- лекція професора Віконсінського університету (США) Деніела Саалфельда на тему "Сучасна американська поезія".

Отже, можна зробити висновок, що мовні центри є однією з ключових засад формування лінгвокраїнознавчої компетенції шляхом інтегрування соціокультурних знань, які реалізуються в практичних навичках комунікативної поведінки. Завдяки залученню лінгвокраїнознавчого аспекту у процес вивчення іноземної мови вони сприяють психологічній готовності студентів до міжкультурного спілкування, формуванню правильних національних стереотипів (відносно стійких уявлень про моральні, розумові, фізичні якості, що притаманні представникам певної етнічної спільноти), оскільки в умовах дефіциту інформації виникає загроза неадекватної оцінки подій, виникнення хибних уявлень.

Робота мовних центрів сприяє також позитивному ставленню студентів до вивчення іноземної мови, яка є не тільки академічною дисципліною, а й освітньою галуззю, "парасолькою", під якою знаходяться такі науки як географія, демографія, етнографія, економіка, соціологія, суспільствознавство, мистецтвознавство, історія, література тощо [3, с. 46]. Запропонований навчальний матеріал має пізнавальну цінність, задовольняє інформаційну потребу студентів, стимулює навчальну діяльність, сприяє розширенню світогляду, ідентифікації та самоідентифікації студентів в загальному культурному просторі.

Дослідження ЛКК нині є перспективним і в подальшому може бути продовжене в напрямі аналізу особливостей її формування у студентів різних спеціальностей – філологів, перекладачів, а також з позиції фахової підготовки студентів нефілологічних факультетів.

1. Голованчук Л.П. Обучение учеников основной общеобразовательной школы культурно-страноведческой компетенции на уроках английского языка : Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 [Текст] / Л.П. Голованчук. – К.: Киевский национальный лингвистический ун-т, 2003. – 195 с. 2. Задорожна І.П. Принципи організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією [Текст] / Задорожна І.П. // Вісник Запорізького національного університету. – №1, 2010. – С. 122–128. 3. Коваленко Л.І., Шевченко Н.Б. Роль та місце курсу "Лінгвокраїнознавство" в підготовці фахівців з іноземних мов [Текст] / Л.І. Коваленко, Н.Б. Шевченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Іноземна філологія. – 2006. – Вип. 40. – С. 46–48. 4. Колодько Т.М. Формування соціокультурної компетенції у студентів початкового етапу педагогічного ВНЗ на матеріалі англійської поезії [Текст] / Т.М. Колодько // Науковий часопис Національного Педагогічного Університету імені М.П. Драгоманова: До 170-річного ювілею. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – Київ: НПУ, 2004. – Вип. 1. – С. 110–115. 5. Тер-Минасова С.Г. Война и мир языков и культур: вопросы теории и практики: учеб. пособие [Текст] / С.Г. Тер-Минасова. – Москва: АСТ: Астрель: Хранитель, 2007. – 286 с. 6. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): [для ин-тов и фак. иностр. языков] [Текст] / Федоров А.В. – М.: Филология, 2002. – 416 с. 7. Kovacs Zoltan. American English: an Introduction [Text] / Zoltan Kovacs. – Canada: Broadview Press Ltd, 2000. – 348 p. 8. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English [Text] / ed. by Sally Wehmeier. – [S. l.]: Oxford University Press, 2000. – 1540 p.